

Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları

Aynur Ersoy
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
ersoy_a@ibu.edu.tr

Bilgi Elde Etmenin Temel Yolu “Okuma”

- **Okuma**, karmaşık bir süreçtir. Her şeyden önce sembollerin tanınmasına ve algılanmasına dayanır (Bamberger, 1990, s.10).
- **Okumada amaç**, sadece belli şekillerden belli sesleri çıkarmak değil, bir yazıyı meydana getiren harf ya da işaretleri seslendirerek bunların ifade ettiği **düşünceyi anlamaktır** (Yılmaz, 1993, s. 22).

“Okuma Alışkanlığı”

- **Alışkanlık**, “iç ve dış etkilerle davranışların tekrarlanması, hep aynı biçimde gerçekleşmesi sonucu beliren şartlanmış davranış”tır (Alışkanlık, 2006).
- **Okumak**, düzenli ve sürekli olarak gerçekleştirildiğinde alışkanlık halini alır ve kişinin hayatında önem kazanmaya etkisini göstermeye başlar.
- İyi bir **okuma alışkanlığı** ise okumanın düzenli ve sürekli olarak tekrarlanmasından da öte irdeleyici ve eleştirici olarak gerçekleştirilmesidir.

“Okuma Alışkanlığı Süreci”

Okuma Alışkanlığı

Okumayı düzenli ve sürekli olarak tekrarlayan aynı zamanda irdeleyici ve eleştirici olarak gerçekleştiren kişiler

İşlevsel Okuryazar

Okuma eylemini eleştirel ve irdeleyici olarak sürdüren kişiler (Yılmaz, 1993).

Okuryazar = Temel Okuryazar

Okuma ve yazması olan, öğrenim görmüş kişiler (Okuryazar, 2006).

Okuma Alışkanlığının Önemi

Okuma alışkanlığının birbirini tamamlayan iki temel önemi vardır:

1. **Bireysel yarar** : Bireylerin kelime hazinesini zenginleştirerek anlama, eleştiri, sentez yapma gücünü geliştirmektir.
2. **Toplumsal yarar** : Bireysel fayda elde etmiş, daha demokrat ve daha çağdaş bireylerden oluşan bilinçli bir toplum oluşturarak ülkelerin ekonomik ve kültürel kalkınmalarını sağlamaktır.
(Yılmaz, 1993, s. 26).

Okuma Alışkanlığında Etkili Olan Etmenler

Bireyler çeşitli dönemlerde kendi istekleri doğrultusunda ya da başkalarının etkisinde kalarak

- hoşlanma,
- zihnini rahatlatma,
- sakinleşme,
- zaman geçirme,
- motivasyon,
- zevk alma,
- okuduğu kitapta geçen karakterlerle kendini özdeşleştirme
- eğitim

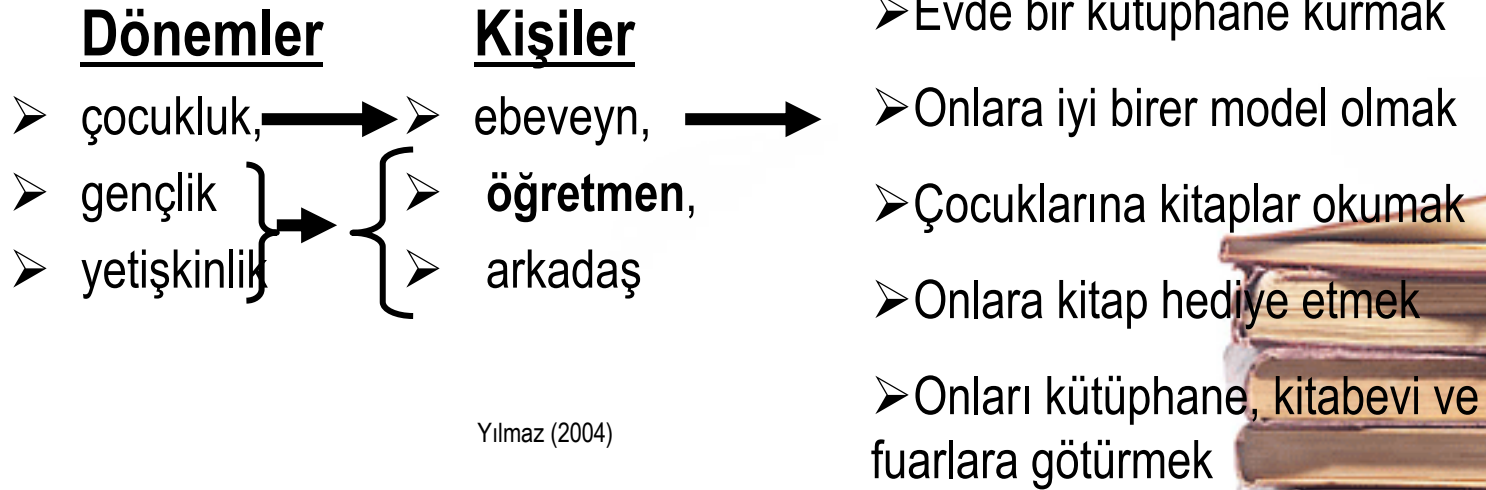
amacıyla kitap okumaktadır

(Hughes-Hassel ve Lutz, 2006, s. 40).

Okuma Alışkanlığında Etkili Olan Dönem ve Kişiler

Okuma alışkanlığının ailede ve ilköğretimde kazandırıldığı çeşitli araştırmalarla da ortaya konulmuştur. Bekar (2005, s. 29)

Yılmaz (2004)

Okuma Alışkanlığında Etkili Olan Dönem ve Kişiler

- Ortaokul öğrencileri üzerine yapılmış bir araştırma sonuçlarına göre çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarında;
- ailenin (%80),
- öğretmenin (%66) ve
- okul kütüphanecisinin (%29) etkili olduğu görülmüştür Hughes-Hassel ve Lutz (2006) .

Türkiye'de Durum

Okuma alışkanlığının önemini ortaya koyan tablo!

- Okuyan Ülkeler

- ABD'de bir yılda **72.500** ayrı kitap basılırken
- Türkiye'de bu sayı **7000**'dir.

- Ayrıca kişi başına

- Japonya'da 1,
- Fransa'da 4 kitap düşerken,
- Türkiye'de **bin kişiye sadece 9 kitap** düşmektedir (Ekici, 1998, s. 49).

Bu tablo olaya ülke olarak ne kadar önemle yaklaşmamız gerektiğini ortaya koymakta!..

Türkiye'de Durum

Öğrencilerin kitapla tanıştığı dönem

- 283 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırma sonucunda öğrencilerin %90'ının ders dışındaki kitapla ilk kez **6-8 yaşları** arasında karşılaştıkları ortaya çıkmıştır.
- Bu dönemin hem okul öncesi hem de ilkökul dönemini içermesi, **hem ailenin hem de öğretmenin** bu konuda ne kadar etkili olduğunu ya da **etkili olması** gerektiğini göstermektedir.

Bekar (2005, s. 29)

Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

- Çalışma, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü** son sınıfında okuyan 40 öğrenciye uygulanan ankete dayandırılarak yapılmıştır.
- Bu çalışma, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada önemli bir role sahip olan **Türkçe-Edebiyat öğretmen adaylarının okuma alışkanlıklarını** ve bu konudaki bilgi bilinç düzeylerini çeşitli boyutlarıyla değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.
- Çalışmada betimleme yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme-1

(Öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik durumları)

Ailenin eğitim düzeyi	Anne		Baba	
	Sayı	%	Sayı	%
Okuryazar	4	10,0	1	2,5
İlköğretim	18	45,0	14	35,0
Ortaöğretim (Lise)	13	32,5	17	42,5
Yükseköğretim	5	12,5	8	20,0
Toplam	40	100,0	40	100,0

Eğitim durumlarına bakıldığında babalar annelerden daha eğitimli!..

Bulgular ve Değerlendirme-2

(Öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik durumları)

Ailenin meslek durumu	Anne		Baba	
	Sayı	%	Sayı	%
Ev kadını	24	60,0	-	-
Emekli	3	7,5	13	32,5
Serbest meslek	3	7,5	11	27,5
Memur	4	10,0	5	12,5
İşçi	2	5,0	5	12,5
Öğretmen	2	5,0	2	5,0
Çiftçi	-	-	2	5,0
Yanıt Yok	2	5,0	2	5,0
Toplam	40	100,0	40	100,0

Bulgular ve Değerlendirme-3

(Öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik durumları)

Ailenin aylık geliri	Sayı	%
1000 YTL ve daha az (Düşük gelir)	20	50,0
1001 YTL–2500 YTL (Orta gelir)	18	45,0
2501 YTL ve daha fazla (Yüksek gelir)	2	5,0
Toplam	40	100,0

Öğrencilerden sadece **ikisi** ilkokul döneminde **özel okulda** eğitim görmüştür.

Bulgular ve Değerlendirme-4

(Öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik durumları)

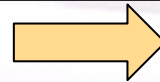
Öğrenciler yaşamlarının büyük bir kısmını nerede geçirdiler?	Sayı	%
Büyükşehir	20	50,0
Şehir	18	45,0
Köy / kasaba	2	5,0
Toplam	40	100,0

Bulgular ve Değerlendirme-5

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Öğrencilerin okuma sıklıkları	Üniversite eğitimine başlamadan önce		Şuan	
	Sayı	%	Sayı	%
1-5 kitap	7	17,5	7	17,5
6-10 kitap	14	35,0	10	25,0
11-20 kitap	11	27,5	11	27,5
21+ kitap	8	20,0	12	30,0
Toplam	40	100,0	40	100,0

Okuma Alışkanlığı Düzeyleri

- **Okuyucu olmayan:** Hiç kitap okumayan kişidir.
- **Az okuyan okuyucu:** Yılda 1–5 arası kitap okuyan kişi.
- **Orta düzeyde okuyan okuyucu:** Yılda 6–20 arasında kitap okuyan kişi.
- **Çok okuyan okuyucu:** Yılda 21 ve daha fazla kitap okuyan kişi.

Amerikan Kütüphanecilik Derneğinin (ALA) geliştirdiği ölçütler (Yılmaz, 1993, s. 44)

Bulgular ve Değerlendirme-6

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Öğrencilerin;

- %90'ı okudukları bir kitap olduğunu belirtti ve okudukları kitabın adını yazdı,
- Yaklaşık %95'i kitaplık bulunan bir evde büyüdüklerini ve çevrelerinde kitap okuyan kimselerle birlikte bulduklarını belirtti.
- Son olarak kitap okuyan bu öğrenciler **ailelerini, arkadaşlarını ve akrabalarını** model aldıklarını açıklamışlardır.
  - Sadece **5 öğrenci öğretmenlerini** çevresinde kitap okuyan kişi olarak gördüğünü açıklamıştır.

Bulgular ve Değerlendirme-7

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

- Öğrenciler ders dışı kitapla ne zaman ve kim tarafından tanıştırdı?

- Zaman

- %40'ı okul öncesi dönemde,
- %57,5'i ilkokul ve ortaokul döneminde,

- Kişi

- %55'i anne baba
- %27,5'i öğretmen tarafından kitapla tanıştırıldığını belirtmiştir.

Bulgular ve Değerlendirme-8

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Öğrencilerin kitap okuma amaçları	Sayı	%
Hoşlanma	36	90,0
Derse hazırlık	14	35,0
Boş zamanlarını değerlendirmek	9	22,5
İletişimde etkili	1	2,5
Kültür	1	2,5
Bakış açısını geliştiriyor	1	2,5

Bulgular ve Değerlendirme-9

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Hangi konuda kitap okumaktan hoşlanıyor?	Sayı	%
İlgi duyduğu konularda (tarih/siyaset/ekonomi/eğitim) güncel kitaplar	33	82,5
Edebi eser	27	67,5
Bilimsel kitap	4	10,0
Mizah	1	2,5
Kişisel gelişim	1	2,5
Psikoloji/Felsefe	1	2,5
Polisiye	1	2,5
Şiir	1	2,5

Bulgular ve Değerlendirme-10

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Öğrenciler okuduğu kitabı nereden seçiyor?	Sayı	%
Arkadaş önerisiyle	22	55,0
Gazetelerin kitap ekinden	20	50,0
Kitabevinden	20	50,0

Kitap seçimi konusunda **öğretmenlerinin önerilerinden** ya da **kütüphanelerden** yararlandığını söyleyen öğrenci olmamıştır!..

Bulgular ve Değerlendirme-11

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Öğrenciler okuyacağı kitabı nereden temin ediyor?	Sayı	%
Satın alarak	38	95,0
Arkadaşından ödünç alarak	21	52,5
Kütüphaneden ödünç alarak	11	27,5

Bulgular ve Değerlendirme-12

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Üye olunan kütüphaneler	Sayı	%
Milli kütüphane	32	80,0
Üniversite kütüphanesi	30	75,0
Halk kütüphanesi	5	12,5
Diğer	6	15,0

Son sınıf öğrencisi olmalarına rağmen öğrencilerin dörtte birinin okudukları üniversitenin kütüphanesine üye olmamaları dikkat çekicidir!..

Bulgular ve Değerlendirme-13

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Öğrenciler yeterince kitap okuyor mu?	Sayı	%
Evet	13	32,5
Hayır	27	67,5
Toplam	40	100,0

- %92,5' i okuma alışkanlığına sahip olmaları gerektiğinin,
- %100' ü mesleki açıdan bunun gerekli olduğunun bilincindedir.

Bulgular ve Değerlendirme-14

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Öğrencilerin yeterince kitap okumama nedenleri?	1. Neden		2. Neden	
	Sayı	%	Sayı	%
Derslerin yoğunluğu	9	22,5	4	10,0
Zaman sorunu	7	17,5	2	5,0
Sıkılma	2	5,0	-	-
İhmalkârlık	2	5,0	-	-
İsteksizlik	1	2,5	-	-
Bir işte çalışıyor olması	1	2,5	2	5,0
İlgi eksikliği	1	2,5	-	-
Maddi durumun yetersizliği	-	-	3	7,5
Okunacak çok kitabın olması	-	-	1	2,5
Vakit kaybı	-	-	1	2,5
Yanıt yok	17	42,5	27	67,5
Toplam	40	100,0	40	100,0

Bulgular ve Değerlendirme-15

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Üniversitede eğitim görmenin okuma alışkanlığına etkisi?	Sayı	%
Olumlu	23	57,5
Olumsuz	9	22,5
Bir değişiklik yaratmadı	8	20,0
Toplam	40	100,0

Bulgular ve Değerlendirme-16

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Bölümün kitap okuma alışkanlığına etkisi olumlu mu?	Sayı	%
Evet	21	52,5
Hayır	11	27,5
Kısmen	8	20,0
Toplam	40	100,0

Bölümünüzde okuma alışkanlığı kazandırma konusunda yeterince bilgi ve beceri verildi mi?	Sayı	%
Evet	9	22,5
Hayır	19	47,5
Kısmen	12	30,0
Toplam	40	100,0

Bulgular ve Değerlendirme-17

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

Gazete okuma sıklığı	Sayı	%
Her gün	13	32,5
Birkaç günde bir	24	60,0
Haftada bir	1	2,5
Daha seyrek	2	5,0
Toplam	40	100,0

Sürekli okuduğunuz dergi var mı?	Sayı	%
Evet	11	27,5
Hayır	29	72,5
Toplam	40	100,0

Bulgular ve Değerlendirme-18

(Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları)

- Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatıyla ilgili en azından bir dergiyi düzenli olarak takip etmemeleri, kendi alanlarındaki bir kütüphaneye üye olmamaları ve son sınıfa gelmelerine rağmen bir kısmının üniversite kütüphanesini kullanmamaları düşündürücüdür.
- Kendileri yeterli okuma alışkanlığına sahip olmayan geleceğin Türkçe ve edebiyat öğretmenlerinin bu alışkanlığı öğrencilerine nasıl kazandıracakları üzerinde durulması gereken bir konudur.

Sonuçlar-1

- Öğrenci **ailelerinin çoğu**
  - **ilköğretim ve orta öğretim mezunu** olup,
  - düşük ve orta gelirli ailelerdir.
- Öğrencilerin çoğu üniversite eğitime başlayana kadar **anne ve babalarını çevrelerinde kitap okuyan insanlar olarak** tanımışlardır.
  - Anneler çocuklarını kitapla tanıştırmada daha etkindirler.
- Genel olarak öğrenciler için **kitap okumak bir hobidir.**
- Öğrenciler **edebi eserler** okumaktan hoşlanmaktadırlar.
- Öğrenciler **dersleri için yoğun olarak kitap okumaktadırlar.**
- Öğrenim gördükleri bölümün öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarında etkisi olduğu anlaşılmaktadır.
- Öğrencilerin çoğunluğu düşük ve orta gelirli ailelere mensup olmalarına karşın, **maddi durumlarını kitap okumama nedeni olarak görmemektedirler.**
- Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarında öncelikle **üniversitenin**, daha sonra da Türk Dili ve Edebiyatı **Bölümünün olumlu bir etkisinin** olduğu anlaşılmıştır.
- Öğrencilerin yaklaşık üçte biri düzenli **gazete ve dergi okumaktadırlar.**
- Öğrencilerin tamamına yakını özellikle meslekleri açısından **güçlü bir okuma alışkanlığına sahip olmaları gerektiğine inanmaktadırlar.**

Sonuçlar-2

- Öğrencilerin **ders dışı kitapla tanışmalarında en etkili kişiler anne-babalardır.**
  - Öğretmenler bu konuda yetersiz kalmaktadırlar.
- Öğrencilerin dörtte biri **üniversite kütüphanesine üye değildir.**
- Öğrencilerin büyük bir kısmı “**derslerin yoğunluğu**” ve “**zaman sorunu**” nedeniyle yeterince kitap okuyamadıklarını düşünmektedirler.
- Öğrencilerin **kütüphaneleri pek kullanmadığı** görülmektedir.

Öneriler

1. Öğretmen adayı yetiştiren Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin eğitim programlarına **okuma alışkanlığı ile ilgili dersler** konulmalıdır.
2. Hatta bölümlerde etkin olarak işleyen **uygulama kütüphaneleri kurularak** hem bölüm öğrencilerinin okuma alışkanlığını öğrencilerine nasıl kazandıracakları öğretilmeli hem de bu konuda kendi öğrencilerine model olmaları gerektiği bilinci aşılmalıdır.
3. Bu konuda **Milli Eğitim Bakanlığının ve Yükseköğretim Kurulu'nun katkıları** da sağlanmalıdır.
4. Öğrenciler daha çok kitap okumaları konusunda bölüm tarafından teşvik edilmeli ve **kitap okumaya yönelik etkinliklere** ders programlarında ağırlık verilmelidir.
5. Öğrenciler üniversite eğitimi boyunca **kütüphane kullanımına yönlendirilmelidirler**.

TEŞEKKÜR EDERİM !

Aynur ERSOY
ersoy_a@ibu.edu.tr

